

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtvte Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

Sectio I. Vtrùm reuelatio clara possit esse obiectum formale fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](#)

bens aures expeditas non potest audire, nisi si alij loquuntur.

Vnde obiter inseritur, licet in Propheta ineundenter cognoscere Deum sibi loqui, præcedat iudicium evidens credibilitatis & pia affectio voluntatis ad credendum Deum loqui, & verum esse, quod loquitur, ad hos etiam actus sufficere prudentiam infusam, quæ in nobis elicit iudicium credibilitatis & habitum eriam pia affectio- nis communera; quia nos etiam habemus iudicium illud evidens, quare ratione evidenter non requiritur in Propheta aliis habitus ad iudicium illud; & habitus noster pia affectio voluntatem elicit imperantem allenus obscurum circa diuinam revelationem, propt̄ imperat etiam sibi Propheta in prædicto casu.

DISPUTATIO II.

De obscuritate fidei, & de eius compossibilitate cum evidenter.

SECTIO I. *Vtrum revelatio clara possit esse obiectum formale fidei.*

II. *Vtrum fides possit esse de obiecto aliquo clarè cognito.*

III. *An idem assensus fidei possit tene- dere circa obiectum revelatum per aliud medium scientificum vel probabile.*

No c etiam pertinet ad obiectum formale fidei explicandum, non quidem quoad entitatem obiecti ipsius, sed quoad conditionem requisitam, ut possit intellectum mouere ad assensum fidei. Oportebit autem prius videre de obscuritate requita ex parte revelationis: possea de obscuritate requita in ipso obiecto materiali; an scilicet debeat vndeque esse obscurum, itayt aliunde etiam debeat non esse euidenter notum.

SECTIO I.

Vtrum revelatio clara possit esse obiectum formale fidei.

Revelationem claram appello eam, quam euidenter cognoscimus esse revelationem Dei: suppono autem fieri posse quod sciām euidenter aliquam esse revelationem Dei absque eo quod videam Deum clarè in se ipso, ut dixi *sap.* *7.* quod aduersus Bañes *in presenti art. 5.* *circa finem & infra quest. 5.* *art. 1.* *post. ultimam con-* *clusiōnēm*, qui id negauit, docet communis sententia, *Caiet. in presenti art. 4.* & *infra quest. 171.* *art. 5.* *Dur. in 3. distinct. 23. quest. 9.* *Carthiū.* & *Balfolis quest. 1. prologi.* Aragon *infra quest. 5.* *art. 1.* Alfonsus Mendoza *in quodlib. quest. 3.* *scholast.* videatur Suarez *tom. 1. in 3. par. disp. 27.* *quest. 2.* *§. sed occurrit.* & *in presenti dispu. 3. quest. 8.* Vbi afferit plures alios, Vasq. *2. tom. in primaria par.*

disp. 13. num. 6. & 7. *Valentia in presenti disp. 1.* *quaest. 3. puncto 1.* *Salas 1. tom. in 1. 2. tract. 2. di-* *spu. 6. sect. 7.* Et probatur facile, quia potest Angelus, v.g. cognoscere supernaturalem entitatem, & quidam actus fidei, ergo potest cognoscere euidenter supernaturalitatem actus fidei, ergo potest cognoscere euidenter, quod habet pro objecto veram revelationem Dei, & per consequens euidenter sit existentiam revelationis; nam sicut viribus naturæ cognoscit Angelus entitatem lapidis, v.g. ordinem, quem lapis habet ad Deum; ita ex elevatione potest intueri entitatem actus supernaturalis, & habitudinem intrinsecam, quā ille actus habet ad Deum verē revealantem. Item potest Deus producere aliquam qualitatem, vel actionem, sive vitalem, sive non vitalem, in mente Angeli, que per suam entitatem sit vox, & loquutio Dei, (ut diximus in superioribus;) quare qui cognoscet quidditatem illam qualitatem, vel actionem, cognoscet clarè illam esse loquitionem, & revelationem Dei, absque eo quod viseret ipsum Deum.

Dices: *vnu Angelus non potest cognoscere clarè loquitionem alterius*, quin eo ipso videat voluntatem Angeli, volentis manifestare suum conceptum, ergo nec potest cognoscere clarè loquitionem Dei, quin videat voluntatem, qua Deus vult manifestare suum conceptum, & per consequens quin videat substantiam Dei, quæ distinguuntur ab eius voluntate.

Respondeo, negando consequentiam. *[Ratio discriminis est, quod loquutio, & vox Angeli est formaliter actus voluntatis ordinantis obiectum ad alium Angelum, ut explicui in tract. de Angelis] nec potest formare ad extra aliquam vocem, quia loquatur cum aliis Angelis, quare cum vox Angeli loquentis debet percipi ab audiēte, debet videri eius voluntio. At vero Deus potest formare vocē extra se, quia loquatur, & quae exprimat eius mentē, quare potest loquutio videri, quin videatur voluntio Dei, licet ex visione loquitionis cognoscatur abstractiū talis voluntas increata Dei.*

Dices primò, ipse actus fidei est cognitio obscuræ revelationis Dei, ergo licet euidenter, & intuitiū cognoscatur ipse actus fidei, non potest manifestare euidenter revelationem Dei, cuius ipse est essentialiter cognitio, & manifestatio obscura. Respondeo, actum fidei esse obscurum in genere cause formalis, esse vero clarum in ratione medijs cogniti: hoc est, ipsum actum fidei per suam naturam esse talem, ut subiecto, seu intellectu, cui inhaeret non tribuat alium effectum formalem, nisi obscurè intelligentis: cum hoc tamen stat, quod per suam entitatem supernaturalem exigat essentialiter non produci, nisi quando prædicta vera revelatione Dei: quare, qui intuerit eius entitatem, viderit hunc ordinem essentialē, & ideo tanquam in medio cognito potest euidenter cognoscere, dari revelationem Dei. Sicut etiam nostra cognitio naturalis de Deo per media probabilitia obscurè nobis manifestat in genere causarum formalis existentiam Dei. Angelus tamen perfectè comprehendens illum meū actū, & ordinem quem habet ad Deum, ut ad suam existentiam naturalē, euidenter cognoscit in eo actu, tanquam in medio cognito Deum existere, qui est causa illius actus.

Dices secundò, si revelatione Dei ut talis cognoscetur euidenter, & quidditatem, sequeretur, quod cognoscetur quidditatem, etiam Deus reuelans

Angeli lo-
quatio &
vox qu-
si.

uelans: Consequens autem est absurdum; suppono enim per cognitionem abstractiūam non posse Deum quidditatiū cognosci. Respondetur negando sequelam: cognoscetur quidem euidenter Deus, & Deus existens, cùm non possit loqui, nisi existat; non tamen cognoscetur quidditatiū: quia cognitione quidditatiū non est quicunque cognitio euidentis, sed quā habet immediate per speciem ipsius obiecti directam, vel per ipsum obiectum concurrens immediate absque illa specie, vel certè quando cognoscitur obiectum in communi, vel in alio obiecto, in que eminenter, vel æquivalenter ad æquātē continetur. Cognitio autem causæ per effectum, licet sit euidentis, non est tamen cognitione quidditatiū causæ: sic enim Angelus cognoscit in creaturis euidenter ordinem ad Deum, quem etiam Deum cognoscit euidenter, non tamen quidditatiū, sed imperfectiō cognitione, quia non continetur Deus in creatura. Sic etiam, qui audit vocem Petri, licet sciat euidenter illam esse vocem Petri, & per consequens sciat euidenter, euidentia saltem physica, Petrum existere, & adesse; non tamen cognoscit quidditatiū Petrum, quia Petrus non contipetur in sua voce: quod totum suppono ex tractatu de Deo, vbi latius explicui differentiam propriam cognitionis quidditatiū, & quid addat supra cognitionem euidentem.

Sed contra virginis tertio, quia si solum cognoscitur euidenter vox, & loquutio Dei, non videtur per hoc cognosci Deus non solum quidditatiū, sed nec etiam euidenter; nam, qui audit vocem Petri, non ideo cognoscit euidenter, Petrum loqui, nū simul videat ipsum Petrum: ergo nec quā audit vocem Dei, poterit euidenter scire, Deum loqui, nisi videat ipsum Deum. Respondetur, cū latum discernit: nos enim quād audimus vocem, non cognoscimus ita distinctiō ipam vocem, & loquutionem, ut percipiamus distinctiō ordinem intrinsecum, quem habet ad suam causam: ideo ex voce, vel loquutione cognita non duicimur euidenter semper ad cognitionē loquentis, nisi illum videamus. At vero nos loquimur de eo, qui perfecte cognoscet, & penetrat quidditatiū & entitatē vocis & loquutionis Dei; quę cū intrinsecē dicat ordinem ad Deum loquētum, & producentem illam per modum auctoris specialis, non posset nō cognoscere euidenter Deū esse, qui loquitur; imò & nos ipsi aliquād ex eo, quod aliunde perspectam & notam habemus vocem Petri propter frequentem communicationem cum illo, etiam in loco obscurō eius vocem audiamus, euidenter cognoscimus, Petrum esse, qui loquitur, euidentia saltem morali, vel Physis etiam imperfecta: quanto magis, si clare penetraremus prædicata intrinseca, & quidditatiū ipsius loquutionis? Et certè, loquendo saltem de possibili, negari non potest, quod posset esse loquutio aliqua Dei, quę per suam entitatem intrinsecam dicat ordinem necessarium, & essentiale ad Deum, ut loquentem per ipsam: quare licet non omnis loquitor, aut vox Dei, hoc habeat intrinsecum, sed ex sua entitate indifferēt, ut producatur à Deo ex intentione manifestādi suam mentem: id tamen sufficeret, ut posset aliquando audiens cognoscere euidenter vocem, & reuelationem Dei ut reuelationem Dei, absque eo quod intuitiōne videret Deum.

Hoc ergo supposito, quæstio est, an Angelus, vel homo, cui Deus reuelat aliquod obiectum per

clarā reuelationem, hoc est, quam euidenter sit esse reuelationem Dei, eliciat actum fidei, circa tale obiectum reuelatum ex vi illius reuelationis. Hæc quæstio potest partim esse de nomine, & partim dñe: nam vel potest dubitari, an habitus fidei, quem habemus, habeat vim eliciendi assensum propter reuelationem etiam claram; & hæc est quæstio de re: vel potest etiam dubitari, an ille assensus elicitus ab illo vel alio habitu supernaturali dicendus esset actus fidei, vel scientie, & hæc est quæstio de nomine; nam certum est illius assensum esse propter diuinum testimonium, certum etiam mihi est, illum assensum esse clarum, & euidentem, ut postea probabo: solumque manet quæstio, vtrum actus fidei dicantur omnes, quibus assentimus propter Dei testimonium, an illum illi, quibus assentimus propter reuelationem obscuram, in quo cū quæstio de nomine, & parum referat, vtro modo loquaris, dum tamen constet de re ipsa.

Difficultas ergo prima est, an noster fidei habitus alligatus sit ad solos assensus propter obscūrum reuelationem, an possit etiam versari circa clarū. Prima sententia affirmat, nostrum habitum ex se ad vtramque posse extendi, quia actus nostra fidei est assensus rei reuelatae, propter diuinum testimonium, ergo vbi cunique inueniatur haec ratio assentiendi, reperitur ratio formalis nostra fidei, & per consequens poterit elici assensus ab eodem habitu.

Communis tamen, & verior sententia negat. S. Thom. in præfenti art. 4. & 6. & quæstione 4. art. 1. & alij communiter quoq[ue] refert, & sequitur Suarez in præfenti disp. 3. sed. 8. Probat breviter, quia assensus genitus ex clara reuelatione, non posset nō esse assensus euidentis obiecti reuelati; assensus autem, ad quem ordinatur nostra fides, est assensus ineuidentis, & obscurus, ergo nostra fides non posset elicere talē assensum, sed necessarius esset alijs habitus clarus, & scientificus supernaturalis. Maior probatur quia assensus ille inferatur per bonam consequentiam ex dupli præmissa euidenti, scilicet, quod Deus reuelat est verum: & Deus reuelat incarnationem, v.g. vtraque enim præpositio est euidentis ut suppono, loquimur enim in casu saltem, quo aliquis etiam sciat euidenter Deum non posse mentiri, ergo conclusio, quę immediatē inferatur ex illis est etiam euidentis. Minor vero, scilicet, quod actus nostra fidei debeat esse ineuidentis & obscurus, probatur ex communī consensu Theologorum, item ex scriptura, quę nostram fidem vbi que appellat cognitionem obscuram, ad Hebr. 1. 1. fuit est argumentum non apparentium. 1. Cor. 13. Videmus nunc in enigmate 2. Petr. 1. dicitur lucernalucens in caliginoso loco: & alibi sepe appellatur notitia ex auditu, quia nimur obscurior est quam ex vīlo Iob. 42. auditu auris audire. Ps. 47. Sicut audiūmus, sic vidimus. Ioan. 3. Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis, ad Rom. 10. & alibi passim. Denique ideo sancti Patres sedem appellant solent ignorantiam. Hilas. 8. de Trinitate; Non habes veniam, sed premium ignorare quod credas. Irenaeus lib. 2. cap. 48. Melius si nihil scire, & credere Deo. Clemens lib. 3. c. 2. August. contra epist. fundamētū. c. 4. & 12. de Genesi ad literam cap. 31. & lib. 83. quæst. quæst. 49. & træt. 41. in Ioan. Greg. hornilia 26. in Enarr. & alij passim.

Confirmatur primò, quia si idem habitus sufficit

scit ad assentiendum revelationi clara; non esset
cum habitus fidei destrueretur in Beatis; non enim
pugnant cum state beatifico plures revelationes
clarae aliorum obiectorum; ergo ad elicien-
dum assensum circa illas posset manere habitus
nostrae fidei: consequens autem est contra Theologos id communiter negantes, ut videbimus
infra disp. 17.

Confirmatur secundò, ex loquutionibus san-
ctorum Patrum, qui vniuersaliter, & semper no-
mine fidei intellexerunt assensum intellectualem
liberum: ut constat ex Bernardo lib. 5. de consi-
deratione cap. 6. *Fides, inquit, est voluntaria qua-
dam, & certa probatio nondum propalata veri-
tatis.* Augustinus tract. 26. in Ioan. multa (in-
quit) potest bona facere non volens, credere autem
non potest; nisi volens. & alij plures quos affere-
mus infra disp. 1. & 2. ubi de libertate fi-
dei agendum est. Assensus autem euidens non est
liber, nisi ad summum in causa, quatenus homo
se libere applicat ad cogitandum de motu, que
cognita necessitanter sua euidentia intellectum ad
assensum: que libertas reperi etiam potest in
demonstrationibus Metaphysicis, aut Mathematicis: ergo fatendum est, assensum illum ex eui-
dencia in attestante ortum non comprehendendi à
Patribus nomine fidei. Quod Theologi etiam
omnes confirmant, dum in fide libertatem, &
obscuritatem exigunt contra Holcot. in 1. quæst.
1. dicentem assensum solum articulorum sine vo-
luntate faciendo, quod fides docet, non esse li-
berum: de quo videri interim potest Hurtado in-
fra disp. 45.

Contra rationem præcipuam, qua probauimus nostram sententiam ex eo, quod illi assensus est clarus, & euidens, opinatur P. Vasquez 1. p. dicta disp. 135. cap. 3. ubi docet assensum ge-
nitum ex revelatione clara non esse euidentem,
qua licet inferatur ex principio euidentem; non
tamen ex principio intrinseco seu habente nec-
cessariam connexionem ex natura ei cum obiecto
conclusionis, sed ex principio merè extrinseco,
qualis est revelatio: quare innuere videtur illum
assensum non excludi à vera ratione fidei. Con-
sentient Lorcus in presenti disp. 16. n. 18. & in 3.
partem disp. 50. à n. 6. & Turrianus in presenti disp.
9. dub. 3. *Sed communio.*

Ego fateor, numquam percipere potui vim
huius rationis, quia si principium intrinsecum
sit solum illud quod est intrinsecum in se ipsis, ut
efficiat vel passio, certum est non requiri huius-
modi principium ad euidentiam conclusionis;
nam plures demonstrationes à priori sunt per
causam efficientem, quæ est extrinseca suo effe-
ctui. Si vero per principium intrinsecum solum
significetur aliud medium habens conexio-
nem cum obiecto conclusionis per aliquam ha-
bitudinem intrinsecam, tunc negandum est, non
inueniri huiusmodi principium intrinsecum in
hac demonstratione. *Omnis revelatio Dei est ve-
ra, Deus revelat incarnationem, ergo hec etiam
est vera, sed incarnation est vera.* hac enim est
demonstratio à posteriori, & quasi ex effectu:
quasi diceres: *omnis revelatio Dei intrinsecè, &*
ex natura sua supponit existentiam obiecti, non
quidem, ut causam, sed ut conditionem preques-
tim: *sicut operatio ignis supponit approxima-
tionem localem;* sed datur revelatio incarnationis,
ergo supponit intrinsecè, & necessario veritatem
incarnationis ut conditionem; quare sicut ex ve-

hementi operatione ignis euidenter cognoscim-
us eius applicationem per demonstracionem à
posteriori, sic etiam per similem demonstratio-
nem colligimus veritatem incarnationis ex reue-
latione clara propter intrinsecam, & necessariam
habitudinem, quam reuelatio habet ad suum
obiectum quafi ad causam: non enim requiritur
ad omnem demonstrationem, quod fiat per
propriam causam, vel per proprium effectum,
sed sufficit fieri per aliquid, quod se habeat per
modum causa, vel per modum effectus, ut con-
stat ex approximatione signis, quam euidenter co-
gnoscimus ex vehementi operatione, ut dictum est.

Confirmatur primò, quia euidentia intelle-
ctualis, propter conditio[n]em ab incidentia, non
potest in alio consistere, nisi in hoc, quod intelle-
ctualis in-
tellec[t]ualis in-
q[ui]d consistat
Evidentia in-
tellec[t]ualis in-
q[ui]d consistat
Eius conuincat ad obiecto ipso, & necessitatet
ad assentiendum, in quo sensu intelligi debent
Valentia in praesenti disp. 1. quæst. 5. puncto 1. di-
cens: euidentiam esse necessitatem assentiendi ob-
iecto, & Hurtado in praesenti disp. 25. sect. 1. §. 6.
dicens, euidentiam supra certitudinem in com-
muni addere, quod intellectus non habeat potentiam proximam ad assensum. Quæ ut vera sint,
debent explicari: non enim quæcumque necessi-
tas antecedens ad assensum facit euidentiam; quia potest Deus necessitate, & determinate in-
tellectum ad assensum probabilem, vel obscurum;
& de facto voluntas per piam affectionem, &
imperium efficax determinat, & necessitat intellectum ad assensum fidei obscurum, imò proposito
motu probabili solum pro una parte, & non
pro altera necessitatet forfata intellectus ad as-
sentiendum probabiliter, saltem si non impeditur à voluntate. Nec etiam consistit euidentia in
necessitate antecedenti, & in actu primo, ut in-
dicat Hurtado *ubi supra* §. 5. nam absque vla-
specie obiecti determinante, potest Deus imme-
diatè se ipso concurrere cum intellectu ad cognitionem euidentiam de aliquo obiecto, absque eo
quod præcedat aliquid necessitans in actu primo, neque in intellectu, neque etiam forfata extra
illum: nam si voluntas libera Dei compleri de-
bet per actionem extrinsecam, poterit voluntas
illa Dei esse merè concomitans, & compleri per
ipsum actum assensus. Si vero velis, quod volun-
tas libera Dei non compleatur per actionem ex-
trinsecam, sed sit aliquid ad quidam intrinsecum
Deo, iam tunc præcedet in Deo in actu primo
aliiquid necessitans ad assensum, nempe voluntas
Dei: hoc tamen totum præcedit etiam in actu
primo, quando Deus determinaret, & necessitatet
intellectum ad assensum in euidentem: quare non
potest conceperis euidentiam consistere in hac
necessitate antecedenti; sed debet explicari per
necessitatem illam, quæ prouenit ex eo, quod
intellectus ab ipso obiecto conuincat, ad eius
veritatem non negandam. Quæ necessitas, &
eius differentia ab omni alia necessitate explicari
potest per hoc: quod omnis alia necessitas ad
assensum, sive proueniat à voluntatis imperio,
sive à Deo, sive ab inaduentia ad alia motiva
contraria, talis est, ut licet in sensu composto
non possit cum ea necessitate coniungi assensus;
potest tamen postea, perseverante memoria illius
assensus præteriti, & moriorum ad assentiendum
intellectus dissentire, vel non assentire, cef-
sante imperio voluntatis, & Deo non determina-
te, vel apparentibus motiis pro altera parte:

vnde

vnde apparet, intellectum non fuisse coniunctum ab obiecto, alioquin perseverante memoria obiecti coniunctis, non posset intellectus eius veritatem negare. Quando autem assensus est evidens, non solum repugnat in sensu composito cum eo assensu coniungere dissensum (hoc enim etiam repugnat cum assensu probabili) sed repugnat etiam stante memoria illius assensu præteriti, vel motuorum, quæ ex parte obiecti mouebant, dissentire: alioquin si potest dissentire, signum est, quod assensus præteritus non fuit evidens, nec intellectus coniunctus fuit præcisè ab obiecto, sed quod fuit determinatus, vel à voluntate, vel ab alio principio extrinseco, vel ab inaduentia ad motiva contraria, &c. Hoc ergo supposito, constat, in casu nostro reperiri totum, quod requiritur ad evidenteriam circa conclusionem deductam ex reuelatione Dei evidenti: quia cognita evidenter reuelatione, & cognita etiam necessaria connexione reuelationis cum veritate rei reuelata, intellectus ab ipso obiecto coniunctur, & necessitatur ad assensum conclusionis, sive necessitate quoad exercitium, sive saltem quoad speciem, itavt non solum non possit cum assensu conclusionis coniungere dissensum, sed nec etiam possit postea dissentire conclusioni stantibus eisdem præmissis, neque etiam non stantibus, si maneat saltem memoria assensu præteriti, vel motuorum, quæ ex parte intellectus mouebant ad assensum conclusionis; & hoc quantumvis proponantur de nouo alia motiva contraria: hæc enim omnia superantur à motiuis prioribus, alioquin non fuerunt motiva evidencia, sed obscura.

II

Confirmatur secundò, quia posito assensu evidenti utriusque præmissæ, & notitia evidenti de bonitate illusionis, veritas conclusionis non potest manere simpliciter obscura: nam licet non appearat veritas conclusionis in se ipsa, sed in alio, nempe in veritate principiorum: hoc non sufficit ad obscuritatem; alioquin omnis scientia esset obscura, cum omnes conclusiones scientificæ per demonstrationes, sive à priori, sive à posteriori, non appearant in se ipsis, sed in mediis demonstratiis, quæ tamen ideo dicuntur media demonstrativa, quia demonstrant conclusiones, & faciunt illam clare videri, non in se ipsa immediate, sed in ipso medio, quod sufficit, ut conclusio non relinquatur obscura, cum iam appearat in claro lumine præmissatum. Hoc autem contingit in casu nostro, cum utraque præmissa sit evidens, ut suppono, & appearat etiam clare illatio, seu connexione conclusionis, & veritatis reuelatae cum præmissis: non ergo manet obscura, vel incertus conclusio, Alioquin intellectus, seculo saltem imperio voluntatis, vel compellente etiam voluntate, & imperante dissensum, posset dissentire conclusioni, etiam posito assensu utriusque præmissæ: veritas enim non manifesta non cogit intellectum ad sui assensum: consequens autem est impossibile, quia non potest intellectus dissentire obiecto, quod videtur evidenter contineri necessariò in obiectis, quibus evidenter assentitur, hoc enim esset assentiri simul obiectis contradictoriis. Denique sic ut ex vero non potest sequi nisi verum, sic ex evidenteribus non potest necessario sequi nisi aliquid evidens, quia sicut, si ex vero sequeretur falsum, cogeretur intellectus ad asserenda duo contradicторia; ita si ex evidenteribus sequeretur necessario aliquid

incertus, cogeretur intellectus ad fatendum præmissas non esse evidentes: quia vel cogeretur ad formidandum de veritate præmissarum, si formidat de veritate conclusionis, sine qua præmissæ non possunt esse verae; vel saltem cogeretur ad fatendum, non esse evidentes præmissas, cum non sit evidenter verum id, sine quo præmissæ non possunt esse verae. Ad quod cogitur intellectus hoc sylogismo: evidens est, omnem reuelationem Dei esse veram: sed evidens est, hanc effere reuelationem Dei, ergo evidens est, eam esse veram, & per consequens obiectum reuelatum esse verum. Cuius sylogismi efficaciam licet exercitare contendat Hurtadus ubi suprafasit, §. 23, re tamen vera efficax est, quia reduci potest ad formam legitimam hoc modo: ignorescunque confit, evidenter quod aliqua sit reuelatio Dei, constat evidenter eam habere predicationem essentialia reuelationis diuinæ: sed confit, evidenter hanc esse reuelationem Dei, ergo confit, evidenter, eam habere predicationem essentialia reuelationis diuinæ. Cum ergo evidens sit, veritatem esse predicatum essentialia reuelationis diuinæ, evidens erit, hanc reuelationem esse veram, & per consequens eius obiectum esse verum, cum veritas nihil aliud sit, nisi conformitas reuelationis cum obiecto reuelata. Non potest ergo negari, quod evidenteria in attestante generat evidenteriam veram, & propriam mysteriū reuelati.

Obicit Vasquez primò, quia Philosophus habens demonstrationem alicuius conclusionis, si postea obliuiscitur medijs demonstrationis, & locum recordatur se habuisse evidenter illius, non ideo dicetur nunc cognoscere evidenter illam conclusionem, quia solum cognoscit illam per medium extrinsecum, scilicet per memoriam confessam prioris evidentiæ, ergo similiter, &c. Respondeo, negando antecedens, quia in casu posito, suppono quod maneat memoria evidens medijs demonstrationis, licet non cognoscatur veritas conclusionis in medio directo, sed reflexo: illud tamen medium, nempe memoria evidens prioris evidentiæ, habet intrinsecam & necessariam connexionem saltem mediaram cum veritate conclusionis, quod sufficit ad evidenteriam conclusionis.

Contra candem conclusionem obiciunt secundo Auctores contraria sententiae, quia Angelus in primo instanti habuit fidem, & tamen habuit evidenteriam reuelationis scilicet enim illam non esse nisi ad Deum, ergo reuelatio clara cadit sub obiecto formalis fidei. Respondeo in primis non esse omnino certum Angelum habuisse rigorosum fidem, & non magis alienam cognitionem supernaturalis superioris, quod de omnibus Angelis concedunt aliqui cum Durando in 3. disf. 23. q. 9. cuius sententiam immerito damnant aliqui, quia Alex. 3. p. 9. 80. membr. 2. &c. in summa de variis collat. 35. art. 2. & Bonaventura in 3. d. 23. art. 2. graff. 3. dicunt, Angelos omnes ante lapsum habuisse cognitionem, altiorum fidei. Item Hugo de sancto Victore primo de sacramentis part. 6. cap. 14. dicit, primum parentem non habuisse fidem, sed altiorum cognitionem, quod idem de primo parente ante lapsum docent Richard. disf. 23. art. 6. q. 3. & Gab. 9. 2. in fine. Nec pro opposita sententia est ratio omnino concludens. Ceterum quicquid sit de hoc de quo infra disf. 17. Respondeo, esto Angelii omnes habuerint fidem, negando minorēm; scilicet, habuisse evidenteriam reuelationis,

reuelationis, quia potuit Angelus formidare ne forte daretur aliqua creatura superior sibi ignota, quam Deus tunc illi occulabat, & cui permettebat ob aliquos fines eum decipere, quod fieri potuit impidente Deo, ne Angelus cognosceret supernaturalitatem reuelationis, & quidditatem illius: ex quo poterat aliquo modo formidare, an esset à Deo, vel ab alio; quod etiam concessit Hurtado disp. 27. §. 13.

Obliviciunt Tertiò. Quia Moyses, Apostoli, Virgoque Deipara sciebant euidenter ex miraculis, que per ipsos, vel in ipsis siebant, se veram doctrinam predicare, cum in eius confirmationem fierent illa miracula; & tamen habebant fidem: ergo.

Hac occasione tractat Hurtado disp. 26. per totam, an miracula faciant euidentiam in attestantia doctrinae illius, in cuius confirmationem sunt, prout concedit Turrianus cum aliis disp. 9. cap. 1. qui tamen dicunt, hanc non repugnare cum fide, quia non est propria euidentia, sed per medium extrinsecum. Communis tamen sententia negat talet euidentiam ex miraculis, Bañes quæst. 1. art. 5. & quæst. 5. art. 2. Valentia disp. 1. cap. 5. punicto 1. Lorca, & alij, quos afferit, & sequitur Hurtado disp. 26. sect. 3. qui id probat quia ut cognoscatur euidenter, Deum per miraculum reuelare, oporteret cognoscere euidenter, Deum velle miraculum ad confirmationem reuelationis: hanc autem Dei intentionem non manifestat euidenter ipsum miraculum, cum potuerit Deus illud ex alio fine operari. Potuit v.g. sufficere Lazarum mortuum, non ad testificandam Christi diuinitatem, sed ex misericordia erga eius fortes, que fratri vitam desiderabant, & petebant, vel ad offendendam suam omnipotentiam vel ad alios factus: ergo licet constet euidenter miraculum ipsum, non potest euidenter ostendit veritas, in cuius testificationem miraculum fieri videatur.

Hæc responsio tagit questionem aliam, an Deus possit cum aliquo concurrens ad vera miracula, quibus ipse ut velit ad persuadendum, & confirmandum, aliquid falsum, in qua affirmatiuam partem tuetur Hurtado vbi supra sect. 4. §. 9. & sequentibus, camque probat multis argumentis, que ex non citato, defumpfit ex Suarez 2. tom. in 3. part. disp. 3. 1. sect. 2. post. 3. conclusionem. Potest enim Deus alicui dare donum sanitatis miraculare conferenda: quo dono potest homo postea abiuti ad confirmationem doctrinam falsam, quam persuadere intendit. Sic etiam sacerdos, licet conuersio Eucharistica sensibiliter fieret, & appareret, porquisit potestare sacerdotali semel accepte abutu, & dicere, se in confirmationem falsi dogmarum, quod predicit, velle operari conuersiōne illam miraculosam panis in corpus Christi, quo casu adhuc Deus concurrens ad conuersiōne miraculosam, non quidem eadem intentione sacerdotis, sed alia, nempe verificandi potestatem traditam, & sacramentorum institutionem.

Secundo, quia suscitatio Lazari fuit verum, & evidens miraculum factum à Christo in confirmationem, & testimonium sua diuinitatis, & quamvis Iudei non possent dubitare de veritate miraculi; cum vidissent Lazarum verè mortuum, & postea videbant, eum viuire, comedere, ambulare, &c. dubitabant, tamen, licet culpabiliter, de diuinitate Christi: poterat quippe miraculum illud factum esse à Deo ex alio fine, nempē Card. de Lugo de Virtute Fidei Divina.

Propter preces sororum Lazari, & ex misericordia erga illas. Vnde August. tract. 50. in Ioan. prop. finem euidentiam miraculi illius aperte fatetur: quia tantum miraculum, (inquit) tanta erat euidentia diffamatum, tanta manifestatio declaratum, ut non possent vel occultare, quod factum est, vel negare. Et tamen licet Iudei certò crederent, Lazarum non apparenter, sed verè restinxisse, alioquin non procurarent illum interficerere, prout decreuerant, vt constat ex illis verbis Ioan. 12. cogitauerunt, ut & Lazarum interficerent: adhuc tamen non credebant Christi diuinitatem, vt constat ex illis verbis eiusdem Ioannis ibi: cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum. Non ergo putabant repugnare, quod ad verum miraculum concurrent Deus cum homine probare volente aliquid falsum.

Hæc autem probare videntur non solum in ordine ad alios, qui miracula vident, sed etiam ad eum, qui miracula operatur, quod nec ipse quidem conuincatur euidenter ad credendam veritatem, in cuius confirmationem, & testificationem voluit miraculum operari: adhuc enim potuit Deus non ob illum, sed ob aliuj finē ad ipsum miraculum concurrens: Quia si v.g. sacerdos celebrans petit à Deo suscitacionem mortui presentis in testificationem, quod ipse verè sit sacerdos; adhuc contingere potuit, quod eodem tempore alij pro suscitatione eiusdem mortui orarent, quorum precibus Deus motus mortuum suscitauerit: non ergo potest sacerdos ex mortui suscitatione à se petita, & fortasse imperata ad securitatem, & testimonium sui sacerdotij colligere euidenter se esse verè sacerdotem. Quod idem in aliis casibus contingere potest, ita ut semper manere possit dubitandi anfa impediens euidentiam, non quidem ipsius miraculi, sed rei per miraculum comprobatae.

Addit Suarez, potuisse Deum ob alium finem decreuisse eas tali hora edere tale miraculum, idque posse alicum reuelare, qui postea ex sua malitia ut poterit ea notitia ad confirmationem aliquā falsitatem, quam ut persuadeat, dicat, tali hora in eius veritatis testimonium tale miraculum patrandum. Tunc Deus miraculum illud iam ante decretum faciet; non quidem ad confirmationem illam falsitatem, sed propter finem antea intentum. Non ergo facit euidentiam rei testificationem euidentia miraculi, quod in eius confirmationem ab aliquo offertur.

Propter hæc argumenta Hurtado vbi supra fatetur, non repugnare, quod Deus concurrens in aliquo casu ad miraculum quod petitur in confirmationem alicuius falsitatis. Ratio autem universalis est potest, quia sicut Deus ut auctor naturæ potest offerre suum concursum naturalem causam secundā, & dare illi virtutem operandi effectus naturales, licet præuideat, causam secundam abusuram virtutē illa, & concursū ad malum, nec per hoc Deus dicitur auctor, vel causa actus mali, quia effectus ille ponitur præter Dei intentionem, qui ex se intendebat actum bonū; ita ut auctor supernaturalis poterit dare agenti creato virtutem, & concursum suum offerre, & preparare ad opera supernatura, licet præuideat causam secundam abusuram ea virtutē, & concursū ad finem prauam, nec per hoc tribuerit Deo abusus ille, cum Deus illum non intendit, sed sum bonum. Deus enim non dat virtutem

17

18

Miraculi
euidentia non
facit euiden-
tiam rei
testificate.

19

tutem operandi miracula ad confirmandam falsam doctrinam, sed ad confirmandam veram, vel ad alios fines bonos: agens autem creatum abutitur illa potestate ad finem prauum. Quare hanc etiam sententiam docere videntur Durand, quest. 1. prologi num. 47. Bafies in presenti quest. 5. art. 1. ad 1. principale, versic. *Quod si quis iterum, & Michael de Medina lib. 5. de reta in Deum fide cap. 7.*

20 Alij tamen non audent id absolutè concedere, saltem in iis circumstantiis, in quibus non potest aliunde constare miraculum, prout procedit à Deo, non fieri ad confirmandam illam doctrinam falsam, sed ad alium finem bonum diuersum: quia hoc esset planè Deum testificari aliquod falsum, ita concludit tandem Suarez illa sect. 2. §. *Hac argumenta.* Et Granado in presenti disp. 8. num. 10. & sequentibus. Quia miracula vera sunt quasi sigillum diuinum, quo Deus confirmat, & signat diuina auctoritate doctrinam illam, ut cum Toleti notauit idem Granado ibi num. 4. Sicut ergo Rex scienter confirmans sigillo suo Regio scripturam sui ministri continentem mendacia, videretur particeps mendacij, & deceptionis, medio quippe sigillo suo testificatur, & confirmat contentum in ea scriptura: ita Deus miraculis veris confirmans doctrinam aliquam falsam particeps esset falsitatis, & deceptionis, quod Deus repugnat. Confirmarique potest ex modo loquendi scripturarum, in qua miracula appellari solent testifications Dei ad Hebr. 2. *Contestatione Deo signis & portentis.* Marc. vtr. *Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, & ideo Christus Ioh. 10. de operibus suis dicebat: ipsa testimonium perhibent de me, operibus crede: & alia similia alibi passim reperiuntur.*

21 Hec tamen ratio videri potest mindus sufficiens, imo posse retorqueri: quia Rex tradens sigillum suum alicui ministro, inquit & suum etiam chirographum, vel subscriptionem, ut ipse postea epistolas opportuno tempore scribat, quas anticipata subscriptione Rex iam subscriptis, & sigillo suo signari voluit, ab omnibusque recipi tanquam suas; non tamen ideo particeps erit mendacij, licet minister postea abutens subscriptione, & sigillo Regio, falsa aliqua præter Regis intentionem scribat: inquit licet Rex præudenter, ministrum abutum posse sigillo, & subscriptione, & fortassis abusurum ad aliquid falsum Regis nomine scribendum, non ideo Rex diceretur mentiri, vel deciperre, nisi solum permisissum, cum id totum Rex non intenderit: idem ergo de Deo dici posset, licet præudenter aliquem potestate accepta ad miracula patranda abusurum ad suadendam doctrinam falsam, & diuina auctoritate sigillandum.

22 Adhuc tamen non videtur recedendum ab hac communis sententia cum ea limitatione. Pro cuius explicatione aduerto, regulariter loquendo, neque etiam ipsius miraculi evidētiā ab omnibus haberi. Multa enim possunt Dæmonis opera fieri, qua secundum apparentiam miracula etiam appareant: qualia fuerunt, qua à Magis in præfentia Regis Pharaonis facta fuerunt, & qua Deo etiam permittente, Antichristus, dæmonis etiam interuentu, operabitur ad decipientes, si fieri etiam posset, electos, & ad persuadendum se esse verum Christum; unde fortassis etiam mortuos secundum apparentiam suscitat: facile

enim potest Dæmon homini mortui corpus asfumere, illudque mouere, & in eo loqui, aliaque humanas operationes exercere, ita ut homo illæ resurtextis videatur. Vnde in rigore loquendo miracula etiam, quæ Christus faciebat, non videtur talia, ut omnimodam evidētiā etiam de veritate miraculi, cum conuersio etiam aquæ in vinum potuerit à Dæmoni singi, ablata in aqua, & allato repente vino ex alio loco, quod magi etiam aliquando noctis temporibus fecerunt: quod idem in panis & pilicium multiplicatione, aliiisque similibus fieri potuerit. Quinimo nec ipsa eadem opera mirabilia, quæ Beata Virgo in se experiebatur, videbantur cogere ad omnimodam evidētiā; cum in rigore loquendo etiam absque coitu viri potuerit fortasse Dæmon semen humanum aliunde transferre in eius uterum, ut conciperet, pro aliquo Philosophi & Medici possibile farentur. Videlicet miracula illa in illis circumstantiis facerent proculdubio maximam evidētiā credibilitatis, nec sine manifesto peccato negari possent; non tamen cogebant omnino intellectum, sed adhuc relinquebatur locus libertati fidei, & ideo ipsam Dei para laudatur, & commendatur ob fidem exhibitat in verbis illis, *Beata, que credidisti, &c.*

Vnde neque etiam Apostoli, aut prædicatores Euangelici, qui in confirmationem fidei, quam prædicabant, miracula à Deo petebant, & diuina etiam virtute operabantur, cogebantur ab ipsis miraculis ad omnimodam evidētiā de eorum veritate, quæ fidem liberam excluderet. Potuerint quippe saltem imprudenter, & culpabiliter dimittere, an Dæmon ipse ad eos decipientes opera illa mirabilia fingeret, totamque illam illudem suspicari Dæmonis esse ad errorum suum magis confirmandum: quot enim miracula perfidus ludas in suo Apostolatu patratuit, quibus non obstantibus fidem veritatis Christianæ sceleratissimè abiecit? Quod idem reliquis Apostolis potuerit accidere, & per consequens non habebant omnimodam evidētiā veritatis, cui etiam voluntates resistere non potuerint. Denique licet verum sit, & concedatur, Deum non posse concurrere ad verum miraculum, quod in confirmatione falsi dogmatis offeratur; hoc tamen ipsum non est evidēt, cùm tot Theologi contrarium sentiant, ut vidimus: quare ex hoc etiam capitulo, saltem per principia extrinseca, dubitari possit, saltem imprudenter, an miracula, etsi vera essent, fierent à Deo ad confirmandam doctrinam illam, an verò ad alium finem diuersum occultum.

Loquendo verò de re ipsa, placet mihi, quod Deus non possit in iis circumstantiis ad rerum miracula concurrere, nisi per se loquendo, constare possit, Deum ob alium finem id facere, & non ad confirmandam doctrinam falsam in cuius testificationem à ministro prauo offeratur, & fit. Ad quod vrgere possumus exemplum illud de sigillo, quod quidem Princeps non potest hic & nunc apponere, quando scit conteneri in scriptura ipsa aliquam falsitatem à ministro scriptam. In quo etiam differuntia aliqua inueniuntur inter Deum, & Principem creatum: hic enim licet possit aliquando sigillum suum, & subscriptionem etiam ministro aliqui confidere, quantum præudenter posse subsequi, & fortassis sequiturum abusum illius sigilli, & subscriptionis, quam minister sit abusurus ad aliquam falsitatem confirmandam: Deus tamen id facere non potest. Quia

Miracula sunt quasi sigillum diuinum, quo Deus confirmat, & signat diuina auctoritate doctrinam illam, ut cum Toledo notauit idem Granado ibi num. 4. Sicut ergo Rex scienter confirmans sigillo suo Regio scripturam sui ministri continentem mendacia, videretur particeps mendacij, & deceptionis, medio quippe sigillo suo testificatur, & confirmat contentum in ea scriptura: ita Deus miraculis veris confirmans doctrinam aliquam falsam particeps esset falsitatis, & deceptionis, quod Deus repugnat. Confirmarique potest ex modo loquendi scripturarum, in qua miracula appellari solent testifications Dei ad Hebr. 2. Contestatione Deo signis & portentis, Marc. vtr. Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, & ideo Christus Ioh. 10. de operibus suis dicebat: ipsa testimonium perhibent de me, operibus crede: & alia similia alibi passim reperiuntur.

sicut Princeps, si in ipso acto sigillandi, aut subscribendi aduerteret falsitatem contentam, non posset sigillare, aut subscribere, sed deberet sigillum repetere, ne cooperaretur ad deceptionem, & mendacium: si Deus ad idem teneretur. Vnde cum Deus non solum antecedenter, sed in ipsorum actu sigillandi, & operandi miraculum videat semper falsitatem doctrinae, ad quam confirmandam miraculi sigillum apponitur, non videtur posse tunc cooperari posse ad malitiam ministri, quia participes sit deceptionis, & falsitatis. Non enim antea solum subscriptum, vel sigillum dedit, sed tunc subscribit, & signat. Quare sicut Princeps, licet antea se obligasset ad sigillanda, vel subscribenda, quae minister scriperit, si tamen postea aduerteret falsitatem in scriptura sigillanda, vel subscribenda, non teneretur, immo nec posset fidem seruare, sed deberet a subscriptione, vel sigillatione absinere: sic Deus, licet per impossibile antea se obligasset ad miracula operanda, quoties Petrus vellet; non tamen deberet, nec posset id exequi, quando in iis circumstantiis miraculum esset, per se loquendo, signum testificationis diuinæ, quia miraculum differt in hoc a sigillo Regio, quod supponat necessariam scientiam Dei de veritate, vel falsitate doctrinæ in cuius confirmationem exhibetur, quod non habet sigillum Regium, cum potuerit voluntate antecedente a Rege dari ignorantie, quid in scriptura postea sigillanda continendum esset. Non posset ratiōne Deus id antecedenter promittere, nisi praevideat, non sequutur abusum, quia Deus non potest deficere sua promissioni. Vnde apparet aliud discrimen quod Rex in rigore loquendo non loquatur, nec aliquid affirmet tunc quādo eius sigillum apponitur ex commissione, vel mandato generali antecedenti, quo sigillum aliqui commitit. Ille enim solus loquitur in rigore, qui affirmsit se aliquid cognoscere, & sciēre, verum esse tunc, quando loquitur, quia loquuntur tendit ad manifestandam, & communicaendam scientiam præsentem ipsius loquentis: quare cum sigillum Regium ab alio appossum non significat nunc Regem scire id verum esse; non loquitur formaliter Rex per sigillum ita appossum, sed solum potuit Rex antecedenter præcipere subditis obediētiā, & fidem iis scripturis præstandam, sicut si ipse loqueretur. Si autem sigillum aliquod esset ita essentialiter Regi affixum, vt non posset, nisi a Rege ipso scripturæ consilio apponi; iam tunc Rex per sigillum loqueretur, quia sigillū illud significaret sufficiens scientiam, quam Rex habebat, & communicaere intendebat tunc, quando sigillum apposuit. Talia autem sunt miracula vera a Deo in eiusmodi circumstantiis patrata: quæ cum non possint, nisi a Deo fieri, & quidem a Deo consilio doctrinæ, que tali miraculo sigillatur: eo ipso ostendunt Deus per eiusmodi miracula, & sigilla loqui, & manifestare mentem suam. Hinc enim est, quod Deus teneatur affilie summo Pontifici, ne aliquid falsum dogma proponat: quia supposita Christi promissione, iam Deus per Pontificem censetur proponere, & ideo non potest etiam ex alio fine permettere, quod Pontifex ex cathedra falsum dogma proponat: quia cum iam ex Dei institutione propositio illa Pontificis, sit quasi eiusdem Dei subscrip̄io, & ipse Deus sciat optimè veritatem, vel falsitatem doctrinæ, que suo nomine proponitur, non

Card. de Lugo de Virtute Fides Diuine.

poteſt permittere, quod falsa doctrina ſuo nomine & ſubſcriptione proponatur, quia particeps fieret deceptioñis & falſitatis.

Hinc iam ad argumenta ſuprà poſta responderi poſt. Ad primum dupliciter poſſe Deum dare potestate illam generale. Primo, itavt conſider, vel conſtare poſſit, quo fine, vel quando Deus illam dederit; quo cauſa, ſi poſtea homo potestate illa abutatur ad alium finem comprobandi aliquid falſum, vel alterius finis prauum, facile etiam conſtat poterit, Deum non operari hic & nunc miraculum ad finem illum prauum, ſed propter alios fines, quos intendit in prima illa generali confeſſione. Ut ſi Deus in primum eleemosynæ alium concederet, ut quoties vellet, inueniatur in crumenā duos. aureos, & poſtea ut meretricem poſtea ſibi acceſſeret, illique tolueret, abuteretur beneficio illo diuino, miraculum non fieret a Deo ad finem illum turpem, ſed in primum eleemosyna. Idem eft de potestate conſecrandi, & conuertendi panem in corpus Christi, quæ conuertio licet tenibiliter fieret, adhuc fieret quando Sacerdos conſecrat vellet ad finem prauum, vel ad comprobandum errorem, quia alunde conſtare poſſit, miraculum non fieri a Deo propter illum finem prauum, ſed propter veritatem institutionis Sacramenti luſtinendam, id ē ſepe dixi, non poſſe fieri miraculum a Deo in iis circumstantiis, quando per ſe loquendo, non poſſet colligi aliunde, quod fiat a Deo propter alium finem. Quod autem aliquis ex priuata ignorantia id neſciret, & ideo putaret, miraculum fieri a Deo ad comprobandum hunc errorem, id videtur eſſe per accidens, nec impurabitur Deo illa deceptio, fed ignorantia eius, qui decipitur, eo quod ignoret id, quod iam Deus ſufficienter manifeſtauerat circa intentionem ſuam in eo miraculo.

Potest autem haec diſtinctio explicari, & conſirmari ex deceptione etiam, quæ ex vocibus ipsius prouenire diuersimode poſt. Ad hoc enim ut aliquis per voces non decipiat, ſufficit, & requiritur, quod eas proferat in eo ſenu, quem in iis circumstantiis per ſe loquendo, ſignificare poſſunt. Vnde ſi interrogate aliquo, an hi filii Pauli, qui te vera eſt tuus pater, tu repondeas, non sum, credo, quod non excusaris a mendacio, & deceptione ex eo, quod non habegas intentionem proferendi eas voces ad repondendum, ſed ad probandam vocem, & exercendam lingua Latinam, vel aliquid simile. Nam in iis circumstantiis voces illæ, per ſe loquendo, ſignificant determinatē intentionē repondent. Aliud eſſet, ſi in iis circumstantiis poſſent etiam habere aliam ſignificationem, licet interrogans priuato errore eam ignoraret: tunc enim deceptio non tribueretur repondenti, ſed ignorantia priuata ipsius interrogantis, vel aliorum, qui non attenderunt ad illum alium ſenſum, quem voces in iis circumstantiis poſterant ſignificare. Sic dicendum videtur de miraculis veni, quæ quidem in aliquibus circumstantiis determinatē ſignificant auctoritatē diuinam confeſſantem, & conformatem doctrinam illam: & tunc no[n] poſt Deus illa operari, niſi in confirmationem doctrinæ vere: alioquin enim deciperet, vtendo ſignis, quæ determinata ſunt ex ſe ad ſignificandam tam contestationem. Secus vero eſſet, quādo ob diuerſas circumstantias poſſent aliud ſignificare, licet aliquis, vel aliqui ob priuatum ignorantiam de-

25
Reprobatur
ad argumētū
ſuprà poſta.

26

I 2 cip̄o

ciperentur, cuius deceptionis Deus non esset auctor, nisi permisisset; non tamen Deus deciperet, cum non viceretur signis determinatè id significantibus in iis circumstantiis.

27

Ad secundum argumentum ex fuscitatione Lazarī responderi potest, licet iij, qui cum viderant mortuum, & postea viderunt viuum euidentiam aliquam potuerint habere saltem moralem de veritate miraculi: Pharisaeos tamen, & eos, qui cogitauerunt Lazarum postea interficere, non habuisse eam euidentiam, cum ipsi non viderint Lazarum mortuum, sed solum fide humana, & famam accepissent. Vnde licet prudenter dubitare non possent; poterant tamen saltem imprudenter & ex depravato in Christum affectu dubitare, ne forte tota illa fuisset mortis fictio, conuentione priùs cum Lazari sororibus facta ad ostendandum resurrectionis miraculum.

*Non omnes
qui miraculo
fuscationis
Lazari affue-
runt, eius ve-
ritatem cre-
diderunt.*

Quinimo neque iij omnes, qui miraculo affuerunt, eius veritatem crediderunt, ut indicat Ioannes Euangelista, & notauit Maldonatus in eum locum: quod mirum non est, cum, neque iij omnes Lazarum mortuum vidissent, sed morte auditu, venissent ex Hierosolyma ad sorores consolandas. Vtrique autem poterant saltem imprudenter, & ex depravato affectu dubitare de veritate miraculi, & an fuisset solum præfigium Dæmonis fingentes mortem apparentem in Lazaro, & lieberantis eius sensus ac impedientis eius actiones vitales illo tempore, vt postea apparenti resurrectione confirmaretur prædictio falsa Christi. Quod vero Augustinus dixit miraculum illud fuisse *tanta euidentia difamatum*, non est necesse, quod intelligatur de euidentia propria circa veritatem miraculi, imo videtur repugnare, quod per famam solam generaret euidentia, cum tota illa notitia reducenda esset ad fidem humanam narrantium, & publicantium id, quod factum fuerat, sed potest intelligi de euidentia circa famam ipsam, de qua fama, & attestacione evidenter constabat, nec negari poterat; vel certe de euidentia quadam morali circa factum ipsum; cum negari non posset factum illud, quod tot testes fide digni de visu testabantur. Adhuc tamen dubitari poterat saltem imprudenter, an factum illud contineret verum miraculum diuinum, an solum præfigum dæmonis, vel apparentiam humano artificio compositum.

28

Ad exempla vero ibi adducta de sacerdote pertente resurrectionem mortui presentis in testificationem sui veri sacerdotij, quando eadem resurrectione petebatur alibi ab aliis in confirmationem verae fidei, & de illo, qui ex Dei revelatione sciret miraculum ras à Deo operandum ex alio fine, & ipse idem miraculum offerret in confirmationem erroris, quem suadere intendebat: adhac, inquam, & similia dicendum est ex doctrina supra tradita. Deum non posse illa miracula operari in iis circumstantiis, in quibus sciri non posset, Deum ex alio fine ea operari. Ad hoc enim veracitas obligat ut diximus, vt non solum non exhibeamus signa ad significandum falsum, sed neque etiam ad aliud verum significandum quando ipsa ex se in his circumstantiis determinata sunt, per se loquendo, & non solum per accidens ob ignorantiam priuatam alterius, ad significandum illud falsum. Vnde interrogatus a Petro de aliquo fallo, non poteris affirmatiè respondere, quando ea responso, per se loquendo, determinatè significat, te Petro responderet, et si

eodem tempore alias occulte te interrogaret de aliquo vero, cui tu respondere intendis, & non Petru, quando illa occulta interrogatio ab aliis omnibus ignorat ut, & ideo tua responsio externa non potest accipi, nisi ut directa ad Petrum. Quia intentio sola non variat significacionem determinatam externam, quam voces, vel signa de se habent, & ideo non sufficit ad excusandum falsitatem, & mendacium, cuius malitia consistit in visu vocum, vel signorum exterorum habentium determinatam significacionem externam contra id, quod verum est. Sic ergo Deus non potest exhibere verum miraculum, quando illud in iis circumstantiis determinatè significat confirmationem vel confirmationem aliquius falsitatis. Vnde nec potuit Deus reuelare illud miraculum farrum prævidens circumstantias, in quibus debet determinatè significare confirmationem aliquius falsitatis, quia nec poterat in iis circumstantiis illud operari.

Ad rationem vero, & exemplum visitum, & concursus naturalis, quem Deus date potestageni, etiam præuideat ipsum abutum eiusmodi virtute, & concurru ad opus malum, nec per hoc Deus dicitur auctor malorum, quod sit prater eius intentionem: responderi etiam potest ex dictis, discrimen esse: quia per opus illud naturale malum, ad quod Deus, ut auctor naturalis concurrit, non censetur Deus loqui, aut testificari aliquod falsum per vera miracula, quae communis hominum sensu à natura ipsa inchoantur specialia signa, & sigilla, quibus Deus specialiter voluntatem, & mentem suam manifestat. Si tamen aliunde constaret, Deum aliqui virtutem, & concursum generalem dedisse ad patrandam miracula, sicut nunc constat virtutem, & concursum generalem datum ad opera naturalia; iam tunc miracula illa non censerentur signa testificationis diuinæ, sicut nec nunc opera naturalia, quare eo casu non tribueretur Deo testificatio falsitatis, ad quam homo miraculo abuteretur. Nos tamen non loquimur de illo casu, sed quando, per se loquendo, in his circumstantiis miraculum censeretur procedere à Deo testificante doctrinam, in cuius confirmationem editur.

Denique ad exemplum Regis tradensis signum suum, vel subscriptionem aliqui ministri, quem præuidet posse eis abiut, & fortasse abusurum ad testificandum Regia auctoritate aliquid falsum, cuius tamen falsa testificationis rex non est auctor, quia contra eius intentionem sit; iam diximus supra, differentiam esse, quod rex potest quando sigillum imprimitur, vel subscriptione applicatur, non aduertit, ibi esse aliquid falsum. Si enim id aduertret, teneret id impedit, alioquin falsitas ei tribueretur: Deus vero potest quando miraculum operatur, & quasi sigillum imprimit, scit falsitatem doctrinæ, quia sigillo illo speciali confirmatur, atque adeo non potest à deceptione virto excusari in iis circumstantiis, in quibus, ut diximus, miraculum per se, & determinatè significat testificationem diuinam.

Quæsi potest primò, an de facto Propheta aliquis, vel alius habuerit euidentiam in astante de rebus nostræ fidei, que nobis solum per fidem obscuram proponuntur. De hoc agit Suarez disp. 3. sect. 8. num. 10. & sequentibus: qui ferè in vniuersum negat. Et quidemnon apparet fundamentum sufficiens ad id de aliquo affirmandum

mandum: nam illi etiam, qui magis familiariter, & excellentiori modo à Deo illuminati sunt circa res nostra fidei, supponuntur per fidem credidisse ea mysteria, ut constat de Abrahamo, cuius fides laudatur apud Paulum ad Hebr. 1 r. vbi idem dicitur de Jacob predicente suis filiis, quæ ventura erant; item de Moys. Non habuerunt ergo scientiam, & euidentiam de rebus sibi reuelatis: alioquin parum laudanda esset eorum fides: *beati enim qui non viderunt, & crediderunt.* Nec esset ita efficax exemplum Abraham quem idem Paulus ad Rom. 4 proponit nobis tanquam exéplar creditum. Quod idem de Isaac, David, & aliis prophetis testatur Paulus dicto cap. 11. Quinimo ipsa Beatissima virgo de conceptione Verbi diuini non videtur habuisse euidentiam, sed idem, & hanc obscuram, & liberam, atque adeo dignam encomio illo, *beata, que credidisti,* quæ verba non bene intelligenterunt, si Beatissima virgo euidentia precedente cogeretur ad assensum praestandum. Quicquid ergo sit, an aliquando, & in aliquo raro casu aliquis euidentiam etiam in attestante habuerit; regulariter tamen non est fundamentum ad id asserendum, neque id videtur expedire iuxta communem prouidentiam Dei volentis, quod fides ipsa sit meritaria, & libera in viatoribus, licet ob peculiares conditions reuelationis priuatae, appellatae fuerint Prophetae videntes, non quod euidentiam habuerint rerum, quas prædicabant, sed ob eximum lumen fidei, & prophetice, quo peculiarter eis futura, & abscondita reuelabantur, vt cum aliis explicat Suarez ibi num. 13.

Quari potest secundò, An si aliquis euidentian habet de reuelatione diuina, non tamen de veracitate, & infallibilitate Dei, assensus rei reuelatae esset tunc assensus fidei. Ceterum est autem non esse euidentem & clarum, cum inniteatur vni saltem principio obscuri cogniti, nempe veracitatē diuinæ; ex hoc autem se qui videatur, quod possit esse assensus fidei, cum habeat obscuritatem requisitam ad actum fidei: præsumtum cùm fides humana exercetur etiam quando constat clare de loquitione Petri, cui credimus, de cuius tamen veracitate euidentiam non habemus, & ex eo capite assensus circa rem creditam adhuc remaner obscurus: idem ergo dicendum videtur de fide diuina, qua Deo reuelanti creditur.

³³ Suarez diff. 3. sect. 8. num. 22. & sequentibus in primis difficile putat, quod possit aliquis habere euidentiam de reuelatione, quod sit reuelatio diuina, & non habeat etiam euidentiam de veracitate Dei. Sed tamen dato illo casu, quo esset euidentia Dei reuelantis, non tamen Dei veracis, dicit illum assensum fidei non fundari per se in euidentia reuelationis, quia fidelis ita credit, quæ à Deo dicuntur, vt paratus sit ad credendum, licet non constet euidenter de reuelatione, si tamen sit euidentia credibilitatis. Quod ergo hic & nunc euidenter constet reuelatio per accidens se habet ad illum assensum fidei, qui per se non fundatur in illa euidentia, sed in reuelatione, neque illa euidentia cognitionis reuelationis ad assensum fidei deseruit, nisi sub generali ratione, quatenus sufficienter proponit obiectum reuelatum.

³⁴ Hac responsio, & distinctio difficilis est Primo quia, in rigore loquendo assensus fidei circa obiectum reuelatum non fundatur in euidentia Card. de Lugo de Virtute Fidei Diuina.

præmissæ formalis, sed in obiecto præmissæ: neque enim dicit, credo Incarnationem, quia euidentia est, Deum id reuelare, sed quia Deus id reuelat: nam euidentia non tenet se ex parte obiecti cogniti, sed ex parte cognitionis, cum qua realiter identificatur: non ergo concurredit euidentia principij, aut mouet ut *quod*, sed ut *quo*, sicut dici solet de cognitione finis, quæ cognitione non cognoscitur, nec mouet, nisi, ut *quo*, seu ut conditio, & applicatio obiecti, quod solum mouet ut *quod*. Nunquam ergo fundari potest assensus circa obiectum reuelatum in euidentia reuelationis, proprie loquendo. Eo autem modo, quo cognitione deferuntur applicando obiectum, tota deseruit cum tota sua euidentia, quod à posteriori colligitur, quia sicut viatio clara Dei necessitat ad eius amorem, quia proponit obiectum tali modo, & cum tali euidentia & claritate; sic etiam cognitione euidentis viri usque præmissæ determinat, & necessitat ad assensum conclusoris, quia tali modo proponit obiecta præmissarum; nec est in potestate nostra limitare influxum, & efficaciam talis cognitionis: ut influat solum sub ratione generica, & non sub ratione specifica, cum sub utraque informer intellectum, nec alter moueat eo modo, quo mouet ut *quo*, nisi informando, & proponendo, ac representando obiectum. Vnde secundò arguere possumus, quia si postea tali representatione euidenti, posset intellectus moueri ab ea solum sub ratione generica, quatenus est representatio, & non sub ratione specifica, quatenus representatio euidentis est, sequeretur, quod etiam si utraque euidenter cognoscatur, nempe & veracitas Dei, & eius reuelatio, adhuc ex utraque illa præmissa posset procedere assensus fidei circa obiectum reuelatum, nimis si intellectus moueretur ab illis præmissis solum sub ratione generica, quatenus sunt cognitiones veracitatis, & reuelationis diuinæ, & non quatenus sunt cognitiones euidentes. Consequens autem non concedit, sed negat expresse ipse Suarez eadem sect. 8. num. 20. quia ex præmissis euidentibus non posset deduci conclusio inevidens, qualis debet esse actus fidei: ergo nec quando vna sola præmissa de reuelatione est euidentis poterit mouere ad actum fidei circa obiectum reuelatum, solum sub ratione generica, quin moueat secundum totum gradum quem habet talis representationis euidentis.

Ideo alii, quos tacito nomine referit idem Suarez ibi n. 16, parentur, eo casu, quo sola reuelatio diuina cognoscatur euidenter, & veracitas obscurè, allenus circa obiectum reuelatum esse verum actum fidei, cùm iam haberet obscuritatem ab uno principio obscuro. Alij ramen melius dicunt, illum quidem fore assensum fidei, non tamen eiusdem rationis, cum fide nostra, sed diversa. Ita breuiter, & obiter dixit Grando in presenti tract. 2. diff. 5. num. 9. Vnde consequenter dicendum videtur, assensum illum non posse fieri saltem adæquatè ab habitu fidei, quem de facto habemus. Porro illum assensum futurum esse fidei, probari videtur argumentis ad ductis: quia esset obscurus, nec obstat claritas reuelationis, sicut neque etiam obstat claritas de loquitione Petri, vt assensus, quo ei testificantur credimus, sit verè fides humana erga Petrum.

Quod verò allenus ille non esset similis actibus fidei, quos de facto habemus, nec posset adæquatè procedere ab habitu fidei, qui de facto in-

35

36

funditur, probari potest; quia habitus fidei qui de facto datur, habet ordinem essentiale ad assensum solum obscuros circa res reuelatas, ut supra vidimus, & per consequens exigit, quod motuum credendi sit obscurum: alioquin res ipsa reuelata evidenter innotesceret. Non videtur autem, quod habitus fidei nostræ exigat obscuritatem in motu solum in confuso, & sub disuersione, nimirum, quod obscurè cognoscatur vel reuelatio Dei, vel eius veracitas, ita ut alterutra obscuritas sufficiat ad actum nostræ fidei. Nam si hoc esset, iam haberet ex se virtutem ad assensum claros elicendos circa veracitatem Dei, atque etiam circa reuelationem Dei, & per consequens posset ex vitroque assensu procedere ad assensum conclusionis circa rem ipsam reuelatam. Non enim apparet, si semel hic habitus habet ex se virtutem ad elicendum assensum clarum circa reuelationem, quomodo ex eo, quod veracitas Dei evidenter cognoscatur, impediatur ab elicendo assensu evidenti circa reuelationem claram propositam, quemassum aliis posset de se elicere. Cum ergo aliund non videatur negari posse, quod de facto multi fideles mouantur à veritate Dei non obscurè, sed evidenter cognita, ut vidimus *disp. 1. fol. 6.* & per consequens habatum nostræ fidei habere de facto virtutem ad elicendos alienus evidentes circa veracitatem Dei; melius & magis consequenter dicemus, obscuritatem necessariam nostræ fidei debere prouenire saltem ex obscuritate circa illud aliud principium nempè circa reuelationem, circa quam non potest in quam elicere assensum clarum, & ideo nec potest circa rem reuelatam assensum clarum ex diuinæ auctoritatis motu elicere. Nec oportuit ad eum assensum clarum virtutem huic habitui inesse, qui de facto elicendus non erat, communiter saltem loquendo, cum Deus fideles omnes in angustiæ, & fide obscura voluerit ambulare, & per fidem obscuram ad iustitiam prouchi.

37

Si tamen aliquandò extra regulam communem Deus alii reuelationem claram & evidenter de aliquo peculiari obiecto communicet; quæri potest, à quo habitu, vel principio elicatur assensus eo casu. Ad quod ex dictis responderi potest, tunc concurrende quidem posse habitum ipsum fidei, quem de facto habemus; non tamen adæquate, & solum, sed simul cum alio principio. Cum enim dixerimus, habitum fidei nostræ de facto non habere virtutem ad elicendum assensum evidentiem circa reuelationem, consequens est, ut ad eum actum evidenter circa reuelationem, requiratur aliud comprincipium, habitus vero fidei poterit ex se concurrende ad assensum circa veracitatem, & rursus ipse habitus fidei cum illo alio principio superaddito poterunt elicere assensum circa rem reuelatam, singulae ut cause partiales, quæ singulae requirunt ratione unius præmissæ, & ideo concurrunt partialiter ad assensum conclusionis, quæ penderat ab utraque illa præmissa, & inuoluit assensum implicatum utriusque.

Assensus ortus ex reuelatione clare cognita a sufficiet ad meritum bonorum operum, quæ ex illa cognitione procederent. Respondeo, si talis assensus daretur, consequenter id concedendum esse: quia sicut si alii viatori da- que ex illa cognitione procederent.

ideò non esset meritorius, alii boni liberi, qui ex eadem visione Dei procederent, possent esse supernaturales, & meritorij; sic actus boni procedentes ex reuelatione Dei clara cognita per actum supernaturalem, possent esse supernaturales, & per consequens nihil illis decet, ut possent esse meritorij. Poffet tamen idem homo habere saltem circa alia obiecta alios actus fidei procedentes ex reuelatione obscura, & initium iustificationis semper esset ex fide procedente ex reuelatione obscura, ut verificaretur etiam in illo regula vniuersalis, quod initium omnis iustificationis adulsi sit fides, & quod sine fide impossibile sit placere Deo: quæ vera sunt de fide etiam obscura ex parte reuelationis.

Quæri potest tertius an fideles de facto, licet non habeant evidentiā metaphysicam de reuelatione diuinæ, & veritate obiecti reuelati; ha-
bitum non habeant tamen evidentiā moralē. P. Granado in presenti tratt. 2. disp. 4. num. 2. affirmit dan in physico fidelibus eiusmodi evidentiā moralē, quia multò firmiora sunt motiva nostræ credulitatis in rebus fidei, quam illa, quæ, seclusa diuinæ reuelatione, suadent esse Romam, qui Romam non viderunt: ergo sicut ijetiam habent evidentiā moralē de existentia Romæ, licet non videant repugnantiam Metaphysicam in eo, quod non sit, & quod omnes id testificantes decepti sint, ita concedenda est moralis evidentiā fidelibus de rebus fidei ex motu credibilitatis quæ plura, & maiora sunt: cui fauere videtur S. Thom. in presenti quæst. 5. art. 2. dum dicit, *Eos, qui viderent suscitari mortuum in confirmationem alii cuius veritatis, manifestè cogitavisse, illam doctrinam esse à Deo.* Et 3. part. quæst. 47. art. 5. in corpore dicens, *Iudeos vidisse euidentia signa diuinitatis in Christo.* quæ ad minus intelligi debent de evidentiā morali.

Hic modus dicendi videtur mihi singularis, & in rigore falsus, si non sit quæstio de vocibus, & nomen *evidentiæ moralis* latius extendatur, quam communiter in aliis materiis accipi solet. Pro quo suppono id, quod supra dixi, evidentiā, & claritatem in cognitione tunc interuenire, quando intellectus conuincitur ab ipso obiecto taliter proposito ad assensum: quod autem evidentiā maior est, è magis intellectus conuincitur, & cogitur ad assentendum, & quod minor est, minus cogitur, unde quando est omnimoda, & perfectissima evidentiā, omnino conuincitur, & nullo modo dubitare potest. Quare evidentiā Metaphysica est, quando clare appetit, rem nullo modo posse aliter se habere, v. g. duo, & duo esse quatuor; nihil posse simul esse, & non esse, & alia similia. Evidentiā autem physice est, quando conflat clare, rem, licet metaphysicæ possit aliter se habere; non tamen physice, seu arcta virtute causarum physicarum & naturalium, v. g. ignem applicatum subiecto capaci calefacere, sub accidentibus panis dari panis substantiam, & similia. Denique evidentiā moralis dicitur, quando licet metaphysicæ non repugnet contrarium, neque etiam physicæ, hoc est, attenta virute causarum naturalium, appetit tamen clare talis, & tanta difficultas, ut ratione illius nunquam contrarium ponatur, vel ponendum crederetur in aliquo casu. Et ideo dicimus esse evidentiā moralē apud nos de existentia regionis Indicæ, quam nunquam vidimus, qui tunc arcta virtute causarum naturalium, non repugnet physicæ, quod

38

Potes, an assensus ortus ex illa reuelatione clare cognita sufficeret ad meritum bonorum operum, quæ ex illa cognitione procederent. Respondeo, si talis assensus daretur, consequenter id concedendum esse: quia sicut si alii viatori da- que ex illa cognitione procederent.

quod omnes, qui nobis testificati sunt de India mentiri voluerint; hoc tamen ipsum est adeo difficile, ut non credamus id vñquam euenturum, vt tot, tamque diuersi testes conuenient ad voluntum nos decipere, & cum tanta vñfornitatem, & constantia nobis eadem diuersis etiam temporibus, & locis testificantur abscis vña discrepanzia, & idcirco dicimus, nos habere moralem euidentiam, & plusquam fidem humanam de Indica regione, quod sufficit, vt intellectus convincatur: nec posse, nisi per summam dementiam & obtinaciam dissentire.

Hoc supposito, probari facile potest, non haberi communiteatē fidelibus moralem euidentiam de rebus nostræ fidei, aut de diuina revelatione; quia experientia constat, facilis posse aliquem imprudenter, si velit, dubitare de rebus fidei, quā de existentia Indica regionis; cum plures sint, qui de facto à fide semel suscepit deficient, nemō autem, qui Indiæ existentiam neget. Quamvis enim fideles, dum fideles sunt, parati sint ad negandam potius Indianam, quād fidem: hoc tamen prouenit ex pia affectione, & imperio voluntatis captiuantibus intellectum in obsequium fidei, non verè præcisè ex obiecto conuincente, & cogente intellectum ad assensum. Cessante quippe imperio voluntatis & affectione pia, intellectus sibi relatus faciliter posset dubitare de fidei rebus, quād de existentia Indiæ. Obiectum ergo, quantum est de se, minus conuincit, & ligat intellectum ad res fidei, quād ad existentiam Indiæ, & per consequens non est eadem euidentia de illis, quia est de India, & licet, vt infra videbitur, firmius & certius assentiamur illis, quād Indiæ; clarius tamen Indiæ assentimur, quād rebus fidei.

Oritur autem hæc major euidentia de India, quād de rebus fidei, non quidem ex eo quod fundamenta nostræ fidei minoria sint; sunt enim multò maiora, cùm sint veracitas, & testificatio diuina; sed ex eo, quod minus clarè nobis propounderunt, quād fundamenta ad credendam existentiam Indiæ. Nam ad conuinendum intellectum, & determinandum ad assensum non solùm deseruit pondus ipsius motu, sed etiam maior claritas, qua proponitur, qua magis impedit dubium, & formidinem de obiecto, quād pondus solùm motu absque ea claritate cogniti. Quare licet auctoritas diuina æquè clarè cognita magis determinaret ex se, & conuinceret intellectum, quād motiva humana, que habet ad credendam Indianam: de facto tamen, seclusa pia affectione, & imperio voluntatis, minus cogit, quia non æquè clarè, sed magis obscurè appetit, quād apparent illa alia motiva, & idèo, secluso imperio voluntatis, posset facilè intellectus dissentire, prout de facto dissentient heretici, quibus proposita sufficienter sunt motiva credibilitatis nostræ fidei; cum eadem experientia ostendat, neminem negare Indianam humanam solūm auctoritate probatam. Quare merito Coninch, disp. 11. de fide dub. 1. num. 44. dixit, eos, qui Romanum nunquam videntur, non tamen habere propriæ fidem de existentia Romæ, sed euidentiam quandam, nec tam Romanum cedere, quād scire, atque adeò hanc euidentiam moralē ex motuī humanis genitam posse stare cum fide diuina eiudem obiecti, licet hic Auctor non admittat posse consistere fidem humanā cum fide diuina de eodem obiecto. Vnde iam constat responsio ad rationem con-

trarie sententie; dicimus enim, licet fundatum secundum le maius sit ad credendas res nostræ fidei, quād ad credendam Indianam; id non sufficere ad euidentiam moralē, quando illud maius fundamentum minus clarè proponitur; vtrumque enim requiritur ad generandas euidentias. Quod probari potest, retrorquendo idem argumentum; nam maius etiam est fundamentum, quod habemus ad credendas res nostræ fidei, & multò firmius, quād quod habemus ad conclusionem euidentem euidentia physica. Ideo enim Petrus appellauit firmorem Propheticum sermonem, quād notitiam ex visu corporeo comparatam: & tamen assensus fidei non habet euidentiam physicam, quād habet assensus conclusionis in demonstratione physica: quia scilicet maius illud, & firmius fundamentum in fide, non proponitur clarè, sicut in demonstratione, fine qua claritas non cogitur, nec determinatur intellectus, nisi accedat voluntatis imperium. Similiter ergo dicimus, fundamentum ad credendam Indianam minus esse in se, quād fundamenta fidei nostræ proponi tamen clarū, & ideo gignere moralē euidentiam, quād non gignunt in nobis fundamenta fidei, quād non ita clarè proponuntur.

Vrgebis adhuc, quia tunc videtur dari moralis euidentia, quando ali quis de veritate obiecti non potest prudenter dubitare vel formidare, & multò minus eam negare: minus autem prudenter potest aliquis negare veritatem nostræ fidei, aut de ea dubitare, quād de veritate India: ergo non minus habet euidentiam moralē de rebus nostræ fidei, quād de India. Respondeo, maiorem claritatem, vel euidentiam non consistere in eo, quod non possimus prudenter de obiecto dubitare, vel illud negare: certum enim est, minus posse nos prudenter dubitare de rebus fidei, quād de iis, de quibus habemus euidentiam physicam, cūm quilibet fidelis potius negare debat, quād si nubis percipit, quād qua fides credenda proponit: & tamen maior est euidentia de iis, quam de obiectis per fidem creditis, vt constat. Non ergo arguitur maior, vel æqualis euidentia ex eo, quod possimus minus prudenter dubitare de hoc obiecto, quād de aliis euidentibus. Ratio autem est, quia prudenter, cui opponitur imprudentia, si propriæ, & in sensu rigoroso accipiatur, est virtus moralis intellectualis proxime morum directrix, seu est virtus intellectus, qua in quouscunq; negotio occurrente nouimus, quid honestum sit, quid turpe, vt cum aliis definit, & docet Lessius lib. 1. de prudenter cap. 1. dub. 1. num. 1. vnde num. 8. infert, obiectum prudentiae esse actionem honestam in singulari: ex quo etiam sit, vt quād plus aliqua actio deuiat ab honestate, & obligacione; èo magis imprudenter fiat: quare, si cum minori etiam claritate, & euidentia est maior obligatio non dissentienti alicui obiecto, vel non dubitandi de illo, prout contingit in obiectis fidei propter auctoritatem Dei testificantis, vt infra videbimus agentes de firmitate, & certitudine fidei; tunc etiam magis imprudenter dubitabitur, & minus prudenter negabitur propter muorem oppositionis cum regula prudentiae dictantis maiorem turpitudinem, & in honestatem in eiusmodi diffensu, vel dubitatione. Non ergo arguitur benè euidentia moralis ex eo, quod non possit aliquid prudenter negari, vel reuocari in dubium, cūm hoc argumentum sit à disparatis,

nempe ab obligatione credendi, quod est obiectum prudentia, ad necessitatem, vel quasi necessitatem prouenientem ab obiecto taliter apparet, quod est proprium evidentiæ.

45
An. id quod
est moraliter
evidens in
apparet, ut
non possit ni-
si impruden-
ter negari,
vel reuocari
in dubium?

An vero id, quod est moraliter evidens, ita apparet, ut non possit nisi imprudenter negari, vel reuocari in dubium: dico, in primis aliquando nec prudenter, nec imprudenter posse negari; quia, licet non appareat fundamentum evidens evidentiæ physica ad assentendum, nullum tamen appareat fundamentum ad dissentendum, & ne-gandum positiuè, sine Quo fundamento intellectus non potest elicere positivum dissensum. Quare fortasse de facto non potest regulariter homo dicere, & credere, non dari Indicas regiones, quia non habet fundamentum ad id dicendum, licet non habeat evidentiæ physicam de India. Aliquando vero habere potest aliquale fundamentum ad id negandum, licet nimis infirmum, & quod non tollat evidentiæ moralem contrariam, & poterit fortasse ex imperio falso voluntatis id negare. Sicut etiam poterit ex imperio eiusdem voluntatis dubitare, eo quod possibile sit omnes de India testificantes decipere voluisse. An vero in iis casibus imprudenter operetur negando, vel dubitando positiuè de obiecto moraliter evidenti: aliquando quidem imprudenter id fieri: quando icilicet spectat ad regulas morum materia, de qua agitur; in qua materia ad prudentiam strictè sumptuaria pertinet examinare, & proponere veram honestatem, & conuenientiam obiecti. Quando vero materia talis non esset, ille talis negans, vel dubitans magis dicereatur stultus, vel iniiciens, quam imprudens: semper tamen magis imprudenter dubitabitur, vel dissensus praefabatur in rebus fidei insufficienter propositis, quia hoc magis erit contra regulas prudentie proponentis obligationem assentendi simiter, licet absque necessitate prouenientem ex parte obiecti, qualis communiter reperi solet, vbi datur evidentiæ physica, vel moralis.

46
Explicantur
duo loca S.
Thomæ.

Restat explicare duo loca S. Thomæ adducta pro contraria sententia. Ad primum ex quest. 5. art. 2. vbi S. Doctör dicit, eum, qui videret, mortuum suscitar à Propheta in confirmationem rei futuri, quam prædicet, conuincendum fore manifestè ad cognoscendum, quod prædictio illa esset à Deo. Respondetur, ibi non esse sermonem de vera evidentiæ rei, sed de evidentiæ credibilitate, vt constat ex verbis antecedentibus, in quibus S. Thomas supponit, debere intercedere imperium voluntatis. Sic enim ait: Respondeo, dicendum, quod sicut supradictum est, intellectus credentis assentit rei credita: non quia ipsam videat, vel secundum se, vel per resolutionem ad proxima principia per se visa, sed quia conuincitur per auctoritatem diuinam assentire his, que non videt, (ecce excludit evidentiæ etiam à premis) & propter imperium voluntatis mouens intellectum, & obediens Deo. Quod autem voluntas moneat intellectum ad assentendum, potest contingere ex dubiis. Vno modo ex ordine voluntatis ad bonum: & sic credere est actus laudabilis. Alio modo, quia intellectus conuincitur ad hoc, quod indicet esse credendum his, que dicuntur; licet non conuincatur per evidentiæ rei; sicut si aliquis Propheta pronuntiaret in sermone Domini aliquid futurum, & adhiberet signum, mortuum suscitaro; ex hoc signo conuincetur intellectus evidentiæ, vt cognoscet manifestè, hoc dici à Deo, qui non mentitur:

licet illud futurum, quod predicitur, in se evidens non esset, vnde per hoc ratio fides non tolleretur. Ex quibus verbis constat, S. Thomam requiret voluntatem in utroque illo modo credendi, quem distinxit ab habente evidentiæ rei in se, vel in premissis evidentiis. Videatur Basile in illo art. 2. in dubitatione circa secundum concilium, vbi docet, & probat, in Dæmonem, de quo ibi agit S. Thomas, non requiri imperium voluntatis ad credenda mysteria nostra fidei; esse tamen tantum vim motuorum, ut licet non faciat Dæmoni evidentiæ physicam, impossibile tam moraliter sit ei resistere tali ponderi motuorum, & ideo dicitur habere evidentiæ moralis voluntatis de veritate nostræ fidei. Vnde S. Thomas ibi in response ad primum non dixit absolute Dæmonem conuinci, sed fidem eius esse quodammodo coactam ex signorum evidentiæ, quibus verbis indicat, non esse omnino modum coactionis, sed aliquam libertatem cum impotencia moralis ad dissentendum: & in eodem sensu in 3. sent. diff. 23. q. 3. art. 3. dixit, quod Dæmones non omnino libere assentiantur rebus fidei, quas credunt, quianimirū habent necessitatem moralis ad voluntatum credere propter vehementiam motuorum, licet habentes potentiam physicam ad non alieniendum; & in eo denique sensu intelligi debet idem S. Thom. quando quest. 14. de veritate art. 9. ad 4. dixit, Dæmones non voluntate, sed necessitate credere; intelligit enim non in necessitate, coactionem, sicut, qui metu mortis proicit menses, dicitur neccesse coactus id facere, licet rueru non sine voluntatis imperio id faciat.

De homine autem, qui videret mortuum suscitar à Propheta in confirmationem veritatis, quam prædicat, non puto communiter habere evidentiæ etiam moralis diuini testimoniij, vt dixi in superioribus, & constat experientia, cum multi ex Indiis, qui ex miracula Christi videbant adhuc non credenter. Vnde quando S. Thom. dixit loco citato, conuinci tunc intellectum, & cognoscat manifestè hoc dici à Deo, & quando 3. p. dicta quest. 47. art. 5. (qui erat secundus locus S. Thomæ in contrarium additus) dixit, Principes Iudeorum, & homines maiores, & sapientes vidisse evidentiæ signa diuinitatis ipsius, intelligi debet de evidentiæ credibilitate, non tamen de evidentiæ etiam moralis, qua evidens esset signa illa fieri à Deo in confirmationem diuinitatis Christi. Alioquin non potuerint potest voluntatis moralis dissentire, propter factum dissentientebant, & negabant Christi diuinitatem. Vnde Paulus de eisdem dixit: quod si cognoscerem, nunquam Dominum gloria crucifixum. Manifestè tamen conuincebantur evidentiæ signorum quae evidenter probabant eos nullam habere calculationem, vt non credenter; ad credendum tamen necessarium erat voluntatis imperium, & pia affectio, sine qua poterant adhuc falso imprudenter dubitare, & negare, propter factum negabant.

Vt ergo iam ad propositum nostræ questionis, vnde digressi sumus, reuertamus, constat ex omnibus supradictis, fidem nostram exigere effectualiter obscuritatem aliquam in afflenti, quantum oritur ex motu eiusdem fidei. Contra quod adhuc obici potest, quia etiæ confiteri multa clara de loquitione Petri, adhuc possum elicer auctum fidei humanæ circa obiectum dictum; ergo etiæ confiteri clara de loquitione Dei, possum elicer.

eliceret actum obscurum fidei circa obiectum dicatum. Respondeo, negando consequentiam, quia evidenter testimonij Perri, non tollit obscuritatem circa obiectum dicatum: non enim appetat clara connexio infallibilis illius testimonij cum voritate obiecti, & ideo relinquitur assensus obscurus: at vero inter testimonium diuinum clare cognitum, & veritatem obiecti, appetat clare, & evidenter necessaria connexio.

49 Refutat tamen difficultas, quomodo se habeat obscuritas respectu fidei: an ut ratio formalis obiectua, an alio modo: Aliqui dicunt pertinere ad obiectum formale, quod non solum est reuelatio ut sic, sed talis reuelatio, scilicet obscura: quare assensus innitens reuelationi clare, & assensus innitens reuelationi obscura differunt penes diversa obiecta formalia, quae respiciunt. Ego existimo in primis, obscuritatem, formaliter loquendo, non esse rationem formalem assertiendi; ratio enim formalis est, quae mouet ad assensum, obscuritas autem non mouet; immo magis retardat; non enim assensio ego, quia reuelatio est obscura, sed quia reuelatio est. Deinde existimo, obscuritatem non esse aliquid tenens se ex parte obiecti, sed ex parte ipsius assensus; quare non tam est diversitas in obiecto, quam in modo tendendi ipsius actus ad suum obiectum: quod ipsa experientia testatur: videmus enim, proposito aliquo principio duobus hominibus, alterum, qui perspicax est, & acutus, cognoscere clarę veritatem obiecti, & connexionem terminorum inter se; alterum, qui tardus est, & hebes, cognoscere idem obiectum ex apprehensione etiam terminorum, obscurè tamen, vel salem minus clare: qua diversitas teneret se radicaliter ex parte minoris luminis intellectualis; formaliter vero ex parte actus obscurioris, a quo denominatur obiectum obscurum, sicut ab assensu evidenti, certo, & claro, denominatur obiectum evidens, certum, & clarum: quia res in se ipsis nec habent claritatem, nec obscuritatem nec certitudinem, aut incertitudinem.

50 Hinc infero, nostrum habitum fidei invenire quidem in reuelatione clara totam rationem formalem assertiendi, quam habet, scilicet testimonium & veritatem Dei. Ceterum impediit ab elicendo assensu circa illam propter natuam limitationem, qua ex natura sua adstringitur ad tale genus actuum; scilicet ad obscuros solum, nec quidem potest dici ratio formalis, in quantum pertinet ad diversitatem specificam fiduci, fides enim non solum specificatur ab obiecto formal, sed etiam ab intrinseco modo tendendi in ipsum obiectum; scilicet cum obscuritate.

SECTIO II.

Vtrum fides esse possit de obiecto aliunde clare cognito: ubi vtrum possit esse cum opinione.

51 Iximus, actum fidei essentialiter esse obscurum: nunc inquirimus pro complemento eiusdem dubij, an adeo sit claritas contra rationem fidei, ut repugnet fides circa obiectum aliunde clare cognitum: vbi etiam obiter videbimus, an repugnat assensus fidei, & assensus probabilitatis, seu opinio circa idem obiectum.

Suppono primum, non esse questionem de habitibus comparatis inter se: certum enim est, habitum fidei non repugnare cum habitu scientifico, immo nec cum habitu erroris: tum quia habitus supernaturales non contrariantur habitibus naturalibus: tum etiam, quia habitus solum se habet ut principium suorum actuum: principia autem actuum contrariorum non debent esse contraria; nam idem intellectus, & eadem voluntas est principium actuum contrariorum, scilicet assensus & disensus; amoris & odij ex quo etiam sit, non repugnare habitum fidei cum assensu scientifico, neque e contra habitum scientificum cum assensu fidei, sicut non repugnat actus amoris cum principio actus odij.

Videatur Suarez in praesenti disp. 3. sect. 9. n. 4. & sequentibus, vbi contra Capreolum dicentem amitti fidem habitualem circa eorum articulos, circa quos aliquis acquirit demonstrationem, & assensum scientificum, probat id esse falsum ab experientia, qua constat etiam comparata Philosophia ab aliquo fidelis, non minus firmiter posse ipsum proferre fidem earum veritatum, quae firmitas maior non prouenit à ratione Philosophica, sed à fide, cuius assensus debet habere maiorem illam firmitatem, ut infra videbimus. Ratio etiam est clara, quia habitus infusus fidei est indivisibilis, & unus ad assensus omnium articulorum: quare non posse ex parte desperdi, & ex parte retineri: cum ergo maneat salem ad alios articulos credendos, non potuit perdi fides habitualis circa hos, qui alio modo evidenter iam sciuntur. Quod idem est, quando prius erat habitus scientificus, & postea aduenit fides; eadem enim experientia constat, non perdi habitum scientificum de iis obiectis, quae etiam per fidem probantur.

Contra hoc tamen opponi potest primum, quia ex eo quod actus virtutis, & virtutis opponuntur, sit, quod habitus etiam opponuntur, nec possit esse aliquis simul temperans, & intemperans habitualiter; mansuetus, & iracundus, castus, & lascivus, &c. Ergo sufficit oppositio inter actus, ut neque eorum habitus possint ex natura rei esse simili. Ad hoc argumentum, omisis alii solutionibus, que videri possunt apud Hurtadū in praesenti disp. 29. sect. 1. Respondeo, distinguendo: nam potest sermo esse de habitibus infusis, vel de acquisitis. De infusis itaque certum videtur, quod non opponantur cum habitibus vitiosis: nam peccator qui habitus vitiosos diuturno peccandi usu comparavit, & postea cum attritione confiteratur, & iustificatur, accipit cum gratia sanctificante habitus infusos virtutum moralium; & tamen experientia

52

Habitus fidei non repugnat cum habitu scientifico.

Nec cum assensu scientifico.

53